

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I-6. Osztály

Szigorúan titkos!
(Selejtezésig!)

67/9-¹⁹⁷⁰...../1989. 1989 JUN 2 8

15 . sz. pld. Nyfó.

Tárgy: Nyugati vélemények Nagy Imre
és sorstársainak temetéséről

F E L J E G Y Z É S

A nyugati értékelések zöme a gyászszerartartás méltóságteljes, kegyeleti jellegét hangsúlyozza. Politikai megfigyelők rámutatnak: az eseményt megelőző ama félelmek, hogy a szerartartás a Pekingben történetekhez hasonlóan nyílt, irányíthatatlan tömegdemonstrációba csaphat át, alaptalannak bizonyultak.

Kelet-Európával foglalkozó társadalomkutatók a temetés békés, robbanások nélküli lefolyását azzal a következetes demokratizálódási folyamattal hozzák összefüggésbe, amelynek során nemcsak Kádár Jánost távolították el a legfelsőbb pártvezetés éléről, hanem sikerült alapjaiban széttörni annak a hatalmi-politikai struktúrának a kereteit, amely Nagy Imre és az 56-os felkelés nemzeti, demokratikus jellegének tagadására építette politikai legitimitását.

A magyar reformpolitika elvi jelentőségű fordulatának minősítik az Országgyűlés elnökének, illetve a kormány három tagjának részvételét a gyászszerartartáson, valamint azt a kormánynyilatkozatot, amelyben a vezetés a reformtörekvések kezdetét Nagy Imre nevéhez és politikájához köti.

Külpolitikai szakértők szerint ezzel a magyar vezetés megteremtette a reformok történeti folytonosságát és feloldotta a Kádár-korszak reformpolitikájának azt az alapvető erkölcsi ellentmondását, hogy sok tekintetben annak a politikusnak az eszmei örökségét valósította meg, akit 1958-ban, mint a szocializmus árulóját halálra ítélt.

Nyugati elemzők külön figyelmet szentelnek a csehszlovák és a román reakciókra. Egyes értékelések szerint új fejezet kezdődött a kelet-európai reformküzdelmekben, mivel az eddig jórészt nemzeti keretek közé szorított reformtörekvések ügye - főleg a csehszlovák ideológiai titkár nyílt támadásával - a szövetségi rendszer országainak konfliktusává lett. Ebben a küzdelemben fennáll annak a veszélye, hogy a "reformvitákba" történelmi, nemzeti ellentétek, merev ideológiai dogmák keveredhetnek. Így a viták könnyen a szomszéd államokkal való nyílt konfrontáció vállalásának talajára vezethetik a magyar reformok ügyét. Az értékelések azonban hozzátesszik, hogy mindez "gorbacsovi háttérrel" és ügyes diplomáciával elkerülhető.

A nyugatnémet kormányoknak és az ország vezető pártjainak több szempontból is elemi érdeke, hogy Magyarországon ne történjen olyan erőszakos megnyilvánulás, ami utat nyithat a konzervatív balos erőknek. A CDU/CSU kormánykoalíció számára a Gorbacsovval nemrégiben kötött történelmi horderejű megállapodások idején, a kelet-európai reformok töretlen folytatódása e szerződések hitelét is garantálja. Másfelől az NDK vezetése sem találhat okot a térségben zajló reformfolyamatok merev elutasítására.

Bonni kormánykörök szerint az, hogy az ifjúság nevében felszólaló személy keményebben fogalmazott, nem feltétlenül jelent veszélyt a nemzeti egyetértés és a békés demokratizálás szempontjából, hiszen az ifjúság mindig is keményebben és függetlenebbül lép fel.

Az FDP szerint a gyászbeszédekben elhangzott szélsőséges megnyilvánulások nem találnak támogatásra a politikailag felelősen gondolkodó magyar ellenzéki pártok és szervezetek körében, viszont hozzájárulnak a Varsói Szerződés szövetségi rendszerének további polarizálódásához. Az MSZMP saját politikai befolyását is latba kívánja vetni, hogy a beszédekben elhangzott szélsőséges megnyilvánulások nemzetközileg is elszigetelődjenek. Meglepő volt ugyanakkor számukra, hogy a minősíthetetlen román válasz mellett csehszlovák részről is igen keményen reagáltak. Az NDK viszonylag háttérben maradt, holott fellépése a lényegét tekintve semmivel sem pozitívabb, legfeljebb kulturáltabb, mint az említetteké.

Bonni kormánykörökben hangoztatták: módot fognak találni, hogy az eltökélt reformkészséget mutató magyar vezetést ne csupán szavakban támogassák.

Osztrák külügyi vezetők értékelése szerint a temetés nem vált az ország belpolitikai stabilitását veszélyeztető politikai eseménnyé, ellenkezőleg: a demokratizálási folyamat egyértelműen pozitívan értékelhető, fontos állomása volt. Osztrák részről hosszú távra szólóan is lényeges momentumnak tartják, hogy a temetés - bizonyos disszonáns hangok ellenére - nem csapott át szovjet- és kommunista-ellenes demonstrációba, hanem a kormányzat és az ellenzék mértéktartó erőinek egyetértése és voltaképpen összefogása, együttműködése nyomán megőrizte méltóságteljes, ünnepélyes jellegét.

A vártnál kisebb számú tömeg részvétele mutatja, hogy a magyar közvélemény ma már higgadtan értékeli az 56-os eseményeket, és a politikai erőktől is a múlt feltárása mellett elsősorban a jelen gazdasági-társadalmi problémáira választ adó programokat vár.

Az esemény utáni visszhangok és reagálások ugyanakkor arra is ráirányítják a figyelmet, hogy a demokratizálódó magyar politikai viszonyok egyre több ellenérzést és szembenállást váltanak ki a keleti tömb konzervatív vezetésű országaiban, az NDK-ban, Csehszlovákiában, Romániában. Osztrák megítélés szerint ez utóbbiakkal szemben Magyarország csakis a gorbacsovi irányvonal fennmaradásával és további erősödésével számíthat támogatásra, illetve védelemre.

Az Osztrák Szocialista Pártban üdvözölték Nagy Imre és társai politikai rehabilitálását. Kedvezően fogadták, hogy a temetésen az Országgyűlés és a kormány képviselői is megjelentek. Ugyanakkor vannak akik aggódnak amiatt, hogy a magyar társadalom képes lesz-e a változások és átértékelések gyors feldolgozására, másfelől kérdéses számukra, hogy a változások üteme nem vált-e ki egyre fokozódó bizalmatlanságot egyes szövetséges országokból. A Szovjetunió rokonszenvének fenntartását a magyar demokrácia megvalósítása szempontjából meghatározó előfeltételnek tekintik. Tartanak attól, hogy a magyar ellenzék nacionalista-konzervatív szárnya nem lesz hajlandó az MSZMP reformkommunista képviselőivel sem a kiegyezésre. Nem értenek egyet az MSZMP differenciálatlan elítélésével. ~~Az osztrák szocialisták közül sokan Pozsgay Imre személyében látják azt az államférfit, aki a magyar kibontakozás vezetője lehet.~~

BM Táj
Kiszak!

Emigrációs körökben a temetéssel összefüggő megmozdulást és 1956 átértékelését a magyar ellenzéki erők jelentős erkölcsi győzelmének tartják, amelyhez hozzájárult a külföldi magyarság több évtizedes küzdelme is. Ugyanakkor aggodalmukat fejezik ki, hogy a szertartáson elhangzott beszédek eltérő hangvétele, valamint az ezekre adott hazai és nemzetközi válaszok megbonthatják a hazai ellenzék egységét.

(Az összeállítás a fenti körökből származó hírszerző információkon alapul.)

Budapest, 1989. június 28.

Készítette: PA/JG

Kapják:

1. BM Táj
2. III/II.
3. III/III.
4. Kocsis e.
5. Kóhalmi e.
6. 1. oszt.
7. 3. oszt.
8. 7. oszt.
9. New York,
10. Párizs
11. Washington
12. Róma
13. Bécs
14. Bonn